

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ

ΑΤΟΜΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΕΛΠΙΔΑΣ ΒΟΥΤΣΑ «ΑΓΚΑΛΙΑΖΟΝΤΑΣ ΤΟ ΜΠΛΕ»

Εγκαίνια Παρασκευή 18 Φεβρουαρίου 20.00 μμ
Στην Gallery Art Prisma

Η Αίθουσα Τέχνης Art Prisma παρουσιάζει την ατομική έκθεση της Ελπίδας Βουτσά «Αγκαλιάζοντας το Μπλέ». Με την υποστήριξη του Ομίλου Εθελοντών κατά του καρκίνου «ΑγκαλιάΖΩ».

Καθώς οι πίνακες της Ελπίδας Βουτσά ανήκουν στην χορεία του εξειδικευμένου και ίσως, όχι άδικα, όπως θα δούμε στη συνέχεια, παρεξηγημένου είδους της τοπιογραφίας, κρίνεται σκόπιμο να το τοποθετήσουμε στην ιστορικότητά του, διότι η ιστορία της τέχνης δεν είναι απλώς μία κατηγοριοποίηση εποχών και ρευμάτων, αλλά κυρίως, η συνειδητοποίηση της κληρονομιάς ενός ολόκληρου νοητικού εξοπλισμού. Λέμε «είναι σαν αληθινό» και εννοούμε «είναι σαν αυτό που οι πίνακες μου μάθανε ότι μοιάζει με το αληθινό».

Όπως επισημαίνει ο E.H. Gombrich: 'Όλες οι καλλιτεχνικές ανακαλύψεις είναι ανακαλύψεις ισοδυναμίας κι όχι ομοιότητας· μας επιτρέπουν να δούμε την πραγματικότητα με τους όρους μιας εικόνας και μια εικόνα με τους όρους πραγματικότητας (Τέχνη και ψευδαισθηση, Αθήνα 2017, σ.400).
Συνεπώς, στους τοπιογράφους του παρελθόντος οφείλουμε σε μεγάλο βαθμό, τόσο οι ζωγράφοι όσο και οι θεατές, τον τρόπο με τον οποίον αντιλαμβανόμαστε όχι απλώς τις εικόνες, αλλά και την φύση την ίδια, με ό, τι καλό ή κακό συνεπάγεται, καθώς η τοπιογραφία σημαδεύει τα στάδια του τρόπου με τον οποίο τη συλλαμβάνουμε. Για παράδειγμα, στα τοπία της φαντασίας του Λεονάρντο εξοικειωθήκαμε με την σύζευξη ψυχικού και φυσικού και στους μιμητές του με την ιδέα ότι οι «σοβαροί» πίνακες απεικονίζουν τοπία σε σκοτεινούς τόνους· με τον Κλωντ Λορραίν μάθαμε τη σημασία ενός ενοποιητικού χρυσού φωτός και με επιγόνους του τον συνειρμό που συνδέει χρυσούς τόνους με φιλολογικές, συχνά στεγνές, αναφορές· στον Κόνσταμπλ οφείλουμε το γεγονός ότι -κατά τα λεγόμενά του- η τέχνη μπορεί να βρίσκεται κάτω από κάθε φράχτη και σε όσους επηρεάστηκαν επιφανειακά από αυτόν μια εικόνα απροβλημάτιστου ψευδονατουραλισμού· στον Γκρέκο, τον Τέρνερ και τον Βαν Γκογκ γνωρίσαμε την ιδέα ότι η τοπιογραφία μπορούσε να είναι η απλώς η αφορμή για τη δημιουργία ενός πολυσήμαντου φανταστικού κόσμου και με κακή εξηρησιονιστική ζωγραφική απλώς νιώθουμε αμήχανα ή, ακόμα χειρότερα, τη συνηθίζουμε· στους ιμπρεσιονιστές οφείλουμε την απόδοση της λαμπρότητας των χρωμάτων και την αιχμαλώτιση του «εδώ και τώρα» και σε κάποιους επιγόνους τους την παραγωγή σωρείας πινάκων με ακατάστατες διακοσμητικές πινελιές με μόνο σκοπό μια παροδική οπτική τέρψη(;): με τον Ιβαν Αϊνάζονσκι ταξιδέψαμε νοητά στους ωκεανούς και τις θάλασσες του κόσμου και με ορισμένους μιμητές του εκτεθήκαμε πολλάκις σε έναν επιφανειακό κι απολιτικό οριενταλισμό· με τους Κωνσταντίνο Βολανάκη, Δημήτριο Χατζή και Ιωάννη Αλταμούρα παρακολουθήσαμε προϋπάρχοντα μοτίβα της ελληνικής λαϊκής τέχνης, το καράβι και τη θάλασσα να υφαίνονται εκ νέου με ευρωπαϊκούς προβληματισμούς και με κακές αντιγραφές τους -που συχνά απαντούμε σε νεοελληνικά αστικά σπίτια- διαστρεβλώθηκε μαζί με η αισθητική μας· χάρη στους Ολλανδούς θαλασσογράφους του 17ου αι., τέλος, τους πιονέρους του είδους, διαμορφώσαμε την εικόνα μας για τις θαλασσογραφίες και από την άλλη, εξαιτίας των πολλαπλών και κακής ποιότητας αναπαραγωγών τους, εγκλωβιστήκαμε σε μία στερεοτυπική απεικόνιση της θάλασσας και του ουρανού, συν ότι εδραιώσαμε την πίστη μας ότι μια εικόνα τοπίου είναι σχεδόν λάθος να μην αποτυπώνεται με ένα πολύ γενικό πλάνο, σαν με έναν φακό ευρυγώνιο. Έτσι, επιβεβαιώνεται η ρήση του τον Kenneth Clark πως 'Όταν κοιτάζουμε τον κόσμο, οφείλουμε μεγάλο μέρος της απόλαυσής μας στους

μεγάλους καλλιτέχνες που τον έχουν κοιτάξει πριν από μας (Το τοπίο στην τέχνη, Αθήνα 2018, σ.185).

Κατόπιν όλων τούτων, καταλαβαίνουμε πόσο τεράστιο στοίχημα είναι για έναν καλλιτέχνη του σήμερα να αναμετρηθεί με το είδος της τοπιογραφίας: ζωγράφοι που είχαν τεράστιο αντίκτυπο πάνω στο συλλογικό οπτικό ασυνείδητο από τη μία, δημιουργοί κακεκτύπων εξαιτίας των οποίων η τοπιογραφία απέκτησε κακή φήμη από την άλλη. Πώς να αναμετρηθείς και πώς να μην ολισθήσεις.; Με εξαιρετικό θάρρος και, σημείο νευραλγικό στην κατανόηση του έργου της, ακολουθώντας το ένστικτό της, η Ελπίδα Βουτσά τόλμησε, με γνώση κινδύνου. Το αποτέλεσμα τη δικαιώνει πανηγυρικά. Άλλοτε ρέποντας σε περισσότερη ποιητική ευαισθησία κι άλλοτε σε μεγαλύτερη ανάγκη για διανοητική τάξη, με ό, τι παραλλαγές στη φόρμα αυτό συνεπάγεται, το σίγουρο είναι πάντως ότι η Ελπίδα Βουτσά, για να χρησιμοποιήσουμε την κατάταξη του Κλαρκ, ανήκει στην υπερχρονική κατηγορία των ζωγράφων του «τοπίου της φαντασίας» και ως εκ τούτου, για να ερμηνεύσουμε σωστά το έργο της, θα πρέπει να αναζητήσουμε σε αυτό εικόνες ψυχικής διάθεσης και όχι απομίμησης φυσικού τοπίου. Η ακριβής τοποθεσία, η εστιακή απόσταση, η ώρα της μέρας είναι αριστοτεχνικά τοποθετημένες ανάμεσα σε μια αλήθεια και σε μια ελαφρά παράλλαξη της: ένας πολύ λογικοκεντρικός θεατής θα ανακάλυπτε ότι για να «δεις» κανείς τα τοπία της Ελπίδας Βουτσά -όντας νηφάλιος!- θα πρέπει να μπορεί να ίπταται, να σκάβει και να κατεβαίνει σε υπόγειες κρύπτες και κάθε φορά να επιστρατεύει μια πλειάδα φακούς και φίλτρα. Η παράλλαξη αυτή όμως δεν είναι τέτοια που να σοκάρει τον θεατή, αλλά τόση ώστε, με υλικά από τον φυσικό, να τον μεταφέρει σε έναν φαντασιακό κόσμο.

Σε σχέση λοιπόν με το παραπάνω θα πρέπει να αποτιμήσουμε και την επιλογή του μπλε, του χρώματος- Leitmotiv των έργων της καλλιτέχνιδας, παρά στην ορθοχρωματική απόδοση της θάλασσας και του ουρανού. Ήδη η χρωστική του μπλε, πριν αντικατασταθεί από συνθετικές βαφές, στη φυσική της μορφή είχε καταγωγή δυσεύρετη και δύσκολη στο να παραχθεί, πράγμα που συντέλεσε στη μυθοποίηση του χρώματος: ο λαζουρίτης λίθος (lapis lazuli) παρήγαγε την ultramarine, ο αζουρίτης το κυανό, ένα άλατο του κοβαλτίου το μπλε του κοβαλτίου, ενώ το φυτό ινδικόφωρος παρήγαγε το ινδικό χρώμα (indigo), «ξαδερφάκι» του μπλε. Αλλά και ως κύμα φωτός να εξεταστεί, το μπλε έχει το μικρότερο μήκος κύματος, πράγμα που σημαίνει ότι προσπίπτει ελάχιστα πιο αργά στο αισθητήριο όργανο της όρασής μας, το μάτι, καθιστώντας το πιο «χαμηλόφωνο». Ακόμα και στη φωτογραφία η μπλε ώρα (blue hour), η ώρα με τη μέγιστη θερμοκρασία χρώματος δηλαδή, τη χαραυγή και το σούρουπο, που ενδύει τα πάντα με έναν γαλάζιο μανδύα, είναι σπάνια και πολύτιμη και χρησιμοποιείται για να αποδώσει μεγαλύτερη συγκινησιακή φόρτιση.

Το μπλε συνδέεται δε συχνά με την ιπποκρατική μελαγχολία από τη μεσαιωνική κιόλας τέχνη, αλλά και σε νεότερα χαρακτηριστικά έργα, όπως Η άποψη του Τολέδο του Δομήνικου Θεοτοκόπουλου, Η Έναστρη Νύχτα πάνω από τον Ροδανό του Βαν Γκογκ, έργα της μπλε περιόδου του Πικάσο όπως Ο γέρος κιθαρίστας, το Νυχτερινό: μπλε και ασημί- Τσέλσι του James Abbott McNeill Whistler, Η μπλε ώρα του Max Klinger και διάχυτη στο έργο του Caspar David Friedrich, του Paul Delvaux, αλλά και του Κωνσταντίνου Παρθένη και του Γεράσιμου Στέρη. Η σύνδεση αυτή επιβιώνει και στην αγγλική γλώσσα σε εκφράσεις όπως having the blues, feeling blue ή στην ονομασία του είδους μουσικής blues.

Είναι λοιπόν τα έργα της Ελπίδας Βουτσά, κατά την παράδοση αυτή, μελαγχολικά; Το κλειδί είναι στη διαχείριση της μελαγχολίας. Όπως το μπλε -και οι συγγενείς του τόνοι- αποδίδονται από την καλλιτέχνη με πληθωρικότητα και μια διάθεση αποθεωτική, σχεδόν εορταστική, έτσι και η ενδεχόμενη μελαγχολία που μπορεί να προκύπτει από την ανάγνωση των έργων της είναι μία κατάσταση αποδοχής εαυτού. Αγκαλιάζω το μπλε σημαίνει ότι φροντίζω ουσιαστικά τον εαυτό μου, συνδέομαι μαζί του και με τις ανάγκες του

και αναγνωρίζω τα συναισθήματά μου χωρίς να τα καταπνίγω κάτω από ένα στρώμα καταναγκαστικής επίπλαστης χαράς. Χωρίς τη μπλε, κατσούφα και αδέξια Λύπη δεν υπάρχει η Χαρά, όπως δείχνει και η εξαιρετική ταινία κινουμένων σχεδίων Inside Out. Λέγεται ακόμη ότι οι ναυτικοί των παλιών ιστιοφόρων είχαν το εξής έθιμο: Εάν το πλοίο έχανε τον καπετάνιο ή κάποιον από τους αξιωματικούς κατά τη διάρκεια του ταξιδιού του, θα κρατούσε γαλάζιες σημαίες και θα έβαζε μια μπλε ταινία σε όλο το κύτος του όταν επέστρεφε στο λιμάνι της χώρας. Επομένως, αγκαλιάζω το μπλε σημαίνει ότι αποζητώ τη φροντίδα των άλλων στη δυσκολία μου και αφήνομαι στην αγκαλιά τους με εμπιστοσύνη.

Αρωγός στην πρώτη ατομική έκθεση της Ελπίδας Βουτσά στη γκαλερί Art Prisma στον Πειραιά - μια τοποθεσία παρεμπιπτόντως σημαδιακή, καθώς μας φέρνει στο νου την άλλη μεγάλη αγκαλιά που είναι πάντα ανοιχτή για όλους μας και που είναι η φύση και δη η θάλασσα που εξυμνεί στο έργο της η καλλιτέχνη - είναι ο όμιλος εθελοντών κατά του καρκίνου ΑγκαλιάΖΩ, τα μέλη του οποίου προσφέρουν ακριβώς αυτή την ανοιχτή αγκαλιά εμπιστοσύνης και ενθάρρυνσης.

Μαρία- Μόσχα Καρατζόγλου
Ιστορικός τέχνης-επιμελήτρια
Υποψήφια διδάκτωρ ΕΚΠΑ